

Kaposvári Egyetem
Pedagógia Kar

Lyukak és gödrök

A gödör mint valóságos és virtuális tér
Louis Sachar Stanley, a szerencse fia című regényében

Dr. Gombos Péter
egyetemi docens

Maczákné Válóczy Kinga
tanító szak, IV. évfolyam

Kaposvár
2014.06.17.

*„Ha az egész életedet egy lyukban töltöd,
az egyetlen út, amelyre léphetsz, felfelé vezet.”*

(Louis Sachar)

Tartalom

Bevezetés	4
1. Ifjúsági regény	6
2. A mű írója és a regény születése.....	7
3. A regény cselekménye	9
3.1. Első rész.....	9
3.1.1. Stanley megérkezik a táborba.....	9
3.1.2. Aki keres, az talál.....	10
3.1.3. A malactolvaj ükapa.....	10
3.1.4. Csókos Kate Barlow	11
3.2. Második rész: Az utolsó gödör	12
3.2.1. Zero megszökik	12
3.2.2. Isten hüvelykujja	12
3.2.3. Stanley Zero után szökik	13
3.2.4. Stanley kimászik a gödörből.....	13
3.2.5. A talált kincs	14
3.3. Harmadik rész: A lyukak feltöltése.....	14
4. Valóságos és virtuális gödrök.....	16
4.1.Valóságos gödrök.....	16
4.2. Virtuális gödrök	16
5. Szereplők.....	21
5.1. A tábor vezetői és a csoporttársak	21
5.1.1. Ms. Walker	21
5.1.2. Mr. Pendansky	22
5.1.3. Mr. Sir.....	22
5.1.4. A D csoport tagjai.....	22
5.2. Zero és Stanley.....	24
6. A regény üzenetei	26
7. A regény tanítása 5. osztályban	28
8. Stanley, a szerencse fia mint ajánlott olvasmány	30
Összegzés	31
Felhasznált irodalom.....	32

Bevezetés

Dolgozatomban Louis Sachar Stanley, a szerencse fia című ifjúsági regényével, annak szereplőivel, és elsősorban a cselekmények helyszínével fogok foglalkozni.

Louis Sachar 1954-ben, New Yorkban született amerikai író. Ma a texasi Austinban él, és gyermekkori vakációi is ehhez a vidékhez kötik. Nem véletlen, hogy a dolgozatomban tárgyalt regénye is a texasi forró sivatagban játszódik, a szerző jól ismerte, ismeri ezt a tájat.

A gödör mint valóságos tér nagy szerepet kap a regényben. A könyv eredeti címe Holes, ami legjobban talán úgy fordítható, 'gödrök'. Ez egyrészt utal a történetre, arra a világra, amelybe az olvasó kerül a regény megismerése során, másrészt a könyv narrációjának sajátosságait is megelőlegezi.

A mű több szálon fut. A legfontosabb szál a főszereplő, Stanley életének alakulása. A Zöldtő táborban mindennap ki kell ásnia egy másfél-szer méterszer másfél méteres gödröt. A műben a gödrök (ezek és másikkal is), mindig előrébb viszik a cselekményt, fejlesztik a testet, alakítják a szereplők jellemét. E lyukak legtöbbször valóságos térként jelennek meg.

Stanley nem igazi hőstípus. Túlsúlyos, ami miatt sokszor éri őt támadás. Kamaszkorú, ami miatt sebezhető. Szegény sorból származik, és családját csupa balszerencse éri évtizedek óta. Mindig „rossz időben és rossz helyen” van. Egy „lelki gödörben” él, amelyből a mű végén lehetősége lesz kimászni. A regényben megjelenő sorsok, amelyek többsége már nem megváltoztatható, részvétellel telíti meg a kamaszok szívét. Ezeket tekinthetjük virtuális gödröknek is. De nemcsak a „mélypontokra” kell figyelnünk, hisz a regény tele van iróniával, valamint sokszor megjelenik a humor és a játékoság is.

Azért választottam ezt az ifjúsági regényt dolgozatom témájaként, mert izgalmas, érdekes – a felnőtt számára is. Nem véletlenül kapott két év alatt nyolc irodalmi díjat; például a Nemzeti Könyvdíjat vagy Newbery Medalt. „Könyvtárosok kuratóriuma értékelt egyet abban, hogy ez a regény kiváló, hogy az év legjobb könyve, s hogy egyúttal kiemelkedő gyerekkönyv.”¹

¹ Komáromi Gabriella: Kortárs gyerekkönyvek. Bp.: Ciceró Könyvkiadó, 2001. p. 217.

Sok tanulság megfogalmazható a történet elolvasása után, ugyanakkor a regény olyan *lyukakat* hagy betemetetlenül, amelyek feltöltése az olvasóra vár.

Célom, hogy a könyvet megismertetése mellett kicsit „mélyebbre ássak” a felszínnél: a virtuális gödrökön és a szereplők jellemén keresztül.

Írni fogok az ifjúsági regényről általánosságban, az íróról, a mű keletkezéséről. A regény történéseiről, a valóságos és virtuális gödrökről, valamint a szereplők jellemének alakulásáról.

1. Ifjúsági regény

Az irodalomtanítás egyik fő kérdése lehet az, hogy milyen könyvet, művet ajánlunk házi olvasmányként a gyermeknek. Fontos, hogy ezt a tantárgyat megszeretessük a fiatalokkal, hiszen egy-egy könyv igazi élménytúrává válhat a gyermek számára. *„Az élmény pedig hiánycikk. Márpedig az irodalom, nem más, mint az emberi élmények rögzítése, tárolása és tovább sugárzása. Az ifjúsági próza egyenesen kalandtár.”*²

Az olvasó részese lehet azoknak a kalandoknak, amelyeket a regény egyes szereplői átélnek. Sok kalandot kölcsönöznek, egyik regényből átvéve egy másikba. Ezt úgy nevezik „kalandkölcsönzés.” Azonban a Stanley, a szerencse fia című ifjúsági regényben ez nem így van. E regény elolvasásával egy olyan nem mindennapi történettel ismerkedhet meg az olvasó, amelyben egy új, ismeretlen világba csöppenve hihetetlen kalandokkal gazdagodik. Talán ettől is olyan eredeti és egyedülálló Sachar regénye.

Az ifjúsági regényt az írója a fiataloknak szánta, de ez nem jelenti azt, hogy az idősebb korosztálynak ne tetszene.

Fontos mérlegelni azt is, amikor egy ifjúsági regényt ajánlunk, hogy milyen üzenetei vannak, mit közvetít a gyermek számára. Louis Sachar műve a fiatalokat arra is buzdítja, hogy ne adják fel a reményt. Ezen kívül még fontos szerepet kap a barátság, a kitartás és a becsületesség értékeinek hangsúlyozása is a könyvben. Nem direkt módon persze – ez is lényeges.

Az ifjúsági regényben nagy szerepe lehet a mesei elemeknek, bár a csoda nem természetes a műfajban. *„Ettől még nem lesznek meseregénnyé ezek a könyvek. A mese a gyerekképzeletben, a gyerekhősök szerepjátékaiban van. S a mese nem akar valóságnak látszani.”*³

Ugyanakkor a Stanley történetében megjelenő mesés elemek ellenére valóságosnak gondolhatja az olvasó az eseményeket.

A jól megválasztott ifjúsági regény remek eszköz lehet arra, hogy a fiatalokat elmozdítsuk a fantáziát nem igénylő, nem mozgósító televízió elől. Rengeteg inger éri a gyermeket egy nap. Ha naponta csak fél órát olvas, a saját fantáziája alkotta világba kerül, ahol a regény csak iránymutatóként szolgál a kalandok átéléséhez. Sachar regényét csak ajánlani tudom, mind a fiatal, mind a felnőtt olvasók számára.

² Komáromi Gabriella (szerk.): Gyermekirodalom. Bp.: Helikon Kiadó, 1999. p. 235.

³ Komáromi Gabriella: Gyermekirodalom. Bp.: Helikon Kiadó, 1999. p. 239.

2. A mű írója és a regény születése

Az író a texasi Austinban él, gyermekkorra is ehhez a vidékhez fűzi. 1976-ban a kaliforniai egyetemen szerzett közgazdász diplomát, négy évvel később pedig jogból doktorált. 1985-ben nősült meg, felesége, Carla egy általános iskola pedagógiai tanácsadója. Gyermekkönyveihez talán ő is nyújtott egy kis segítséget, gondolok itt például a könyvben megjelenő gyermekek közti hatalmi harcokra, vagy a különböző jellemekre. Érdekesség még, hogy a Stanley a szerencse fia című regény folytatásának főszereplőjét Carlának hívják. (Emellett Sachar egyik legsikeresebb könyvének – magyarul: Bradley, az osztály réme – felnőtt főszereplőjét is róla mintázta meg.)

Szokásától eltérően regényét nem egy karakterrel indította, hanem a Zöld-tó táborról, a mű helyszínéről kezdett írni. Egy nagy sivatag ez, melyet régen hatalmas területű tó borított. Egy helyszín, ahol megjelenik a jelen és a múlt.

Az író valószínűleg a texasi forró nyarak inspirálták. A mű megírása előtt épp egy hűvösebb vakációról érkezett vissza Texasba. Aki nem azon a vidéken él, nehéz érzékeltetni milyen a sivatagi légkör, a tűző nap, az árnyék hiánya. A könyvben sokszor olvashatunk arról, hogy milyen iszonyatos forróságban dolgoznak, minimális élelem és vízadag mellett.

„A mű megírása másfél évig tartott, sokszor átjavította, mielőtt elküldte a szerkesztőjének.”⁴ Érdekes egybeesés, hogy a főszereplőt, Stanleyt is 18 hónapra küldték a táborba. Tudat alatt tudhatta, hogy meddig fog tartani a mű megírása, hiszen a büntetés időtartamát már előre meghatározta.

A címet (az eredetit) Sachar magyarázni kényszerült. A *Holes* magyarul annyit jelent: gödrök. „Különös cím, de hát a könyv alapvetően egy különös világ különös történéseiről szól. Egy fiú, akit Stanleynek hívnak áldozatból hőssé lesz a történetben.”⁵

A mű címe magyar fordításban Stanley, a szerencse fia. Ez egész másra utal. Azt várhatja az olvasó, hogy egy szerencsés fiúról szól a könyv, holott ez a szerencse a mű végéig várat magára. Csupán az a szerencséje, hogy sohasem veszti el a reményt.

⁴ Szerző nélkül: Holes The Book. In: Lois Sachar honlapja [online] [2014. 03. 14.] <URL: <http://www.louissachar.com/HolesBook.htm>

⁵ Komáromi Gabriella (szerk.): Kortárs gyerekkönyvek. Bp.: Ciceró Könyvkiadó, 2001. p. 220.

Két nagyobb nehézséggel találkozott az író a mű megírásakor. A regény végén a történet-szálak találkoznak, Sachar mindegyiket összeköti, még ha nem is írja le pontosan, csak utal rá. De nem ez okozott nagyobb nehézséget. Ezt mondta erről:

*„A legnehezebb rész Kate Barlow, Elya Yelnats és Elya fia történetének gombolyítása volt, anélkül, hogy összekeveredjen Stanley történetével.”*⁶ Apró szeleteket ismerhetünk meg az egyes történetekből, hiszen párhuzamosan írja le őket. A szerző nagyszerűen oldotta meg ezt a feladatot, a történetek elkülöníthetők és követhetők lettek.

Sachar érzékelteni akarta azt is, hogy milyen nehéz ásni a tűző napon a sivatagban. A monotonitást megtörendő beillesztette Stanley ükapjának és dédapjának a történetét, így nem vált unalmassá a folyamatos ásásról szóló rész, ugyanakkor felkeltette az olvasó figyelmét is. Ahogy haladt előre Stanley története, úgy körvonalazódott az, hogy a múltban mi és miért történt.

A regény eredetileg fiataloknak szól, de a szerelmi szál és a meglehetősen komplex, ráadásul nagyon izgalmas történet a felnőtt olvasóknak is érdekes lehet.

A könyv először a borítójával hívja fel magára a figyelmet. A sivatag képe, egy gödör egy ásóval, a messzeségben pedig hegyek láthatóak. Jól érzékelteti azt a világot, amelyet a regényben megismerhetünk. Hiszen nem egy fiú a főszereplője a műnek, hanem egy sivatagi western-világ.

⁶ Szerző nélkül: Holes The Book. In: Lois Sachar honlapja [online] [2014. 03. 14.] <URL: <http://www.louissachar.com/HolesBook.htm>

3. A regény cselekménye

3.1. Első rész

A mű két nagy részre van osztva. Az első rész címe: Isten hozott a Zöldtó táborban.

A regény első részében megismerünk egy sivatagi tábort, ahol nyoma sincsen tónak, nincs árnyék, forró és nehéz a levegő, majd kiderül, hogy ez nem egy nyári vakációnak a helyszíne, hanem egy nevelőtábor rossz gyerekek számára. Ha minden nap ásatnak velük egy gödröt, akkor mintagyerekké válnak. A mű végére aztán kiderül, hogy a gödrök ásása nemcsak a gyerekek jellemfejlődése érdekében volt szükséges.

3.1.1. Stanley megérkezik a táborba

Stanley a Zöldtó táborba került. Mr. Sir, a tábor egyik felügyelője fogadta a fiút, és elmagyarázta a tábor szabályait. Az egyik legfontosabb az volt, hogy ha talál valamit, azt jelentenie kell. Mr. Pendansky lett a fiú nevelője. Egy olyan csoport tagja lett, ahol mindenkinek megvan a saját helye, például, hogy ki mikor kap először vizet. A fiúk egymást nem a saját nevükön szólították, mindenkire ráragasztottak egy olyan megszólítást, amely illik rá. Stanley végül a Barlanglakó nevet kapta.

Stanley szegény családból származott, apukája egy eddig sikertelen feltaláló, aki azon igyekezett, hogy rájöjjön, hogyan lehet újrahasznosítani a régi, használt, gumitalpú edzőcipőket. Mikor a fiú hazafelé ment az iskolából, a fejére esett egy használt edzőcipő. Mivel senkit nem látott arrafelé, ezért hazavitte az édesapjának. Végül ez vezetett Stanley letartóztatásához. Ugyanis ez a cipő egy híres baseball-játékosé volt, aki jótékonyági árverezésre szánta, hogy a befolyt összegből segítse az egyik hajléktalanszállást. A fiú rossz helyen volt rossz időben – nyugtázhatja az olvasó. De van egy kis „homály” (vagy gödör?) a történetben, amely csak később lesz világos.

Az ilyen balszerencsés események után mindig azt a „semmirekellő-nyomorult-hitvány malactolvaj ükapját” hibáztatták a családban.⁷ Ez a kifejezés a

⁷ Sachar, Louis: Stanley, a szerencse fia. Bp.: Animus, 2001. p. 13.

regényben nyolcszor fordul elő, sejthetjük hát, hogy az emlegetett ősnak fontos szerepe van az események elindításánál.

3.1.2. Aki keres, az talál

Stanley egy nap talált egy régi kövületet. Ezt jelentette Mr. Pendanskynek, de a nevelője nem foglalkozott vele, nem tartotta fontosnak. Röntgen a D csoport legbefolyásosabb tagja (ő állt a vízosztásnál is legelől), arra kérte Stanleyt, ha talál valamit, akkor azt adja neki. A fiú elfogadta a „szabályt”, nem akart vitatkozni Röntgennel. Ha valaki talált valamit, ami az igazgató számára is érdekes, akkor az illető kap egy szabad napot, nem kell tovább gödröt ásnia.

Az igazgatót Ms. Walkernek hívták. Vörös hajú, magas, vékony nő volt, ritkán lehetett látni.

Stanley pár nappal később ismét talált valamit, ezúttal egy aranyozott csövecskét KB monogrammal. Egy rúzsoskupak volt. Ígéretéhez híven odaadta Röntgennek, aki csak másnap mutatta meg felügyelőjének a talált tárgyat. Az igazgató nagyon lelkes lett, és azt a területet, ahol állítólag Röntgen találta teljesen felásatta a fiúkkal. De nem ott találta. Ms. Walker már-már mániákussá vált az eset kapcsán. Az olvasó egyelőre nem tudja, csak sejtheti, hogy miért. Ez megint egy gödör, amelyet csak később temet be a szerző...

Stanley ekkor sejtette meg, hogy nemcsak azért ásatnak velük gödröket, mert szükség van rá a jellemfejlődésük érdekében, hanem azért, mert keresnek valamit.

3.1.3. A malactolvaj ükapa

Elya Yelnats, az utódok által leginkább „malactolvajként” emlegetett férfi fiatalkorában szerelmes lett egy buta lányba. Annak két kérője akadt, de az apja nem tudta eldönteni kinek adja a lányát, így azt mondta, hogy aki súlyosabb disznót hoz hozományul, azé lesz a lánya. Elya Madame Zeronitól kért segítséget, aki adott neki egy kis disznót. Csak annyit kellett tennie érte, hogy minden nap felvigye a malacot a hegyre, megitatja a visszafele folyó patak vizéből és szép nagyra megnő a disznó. Az utolsó napon pedig Madame

Zeronit is felviszi a hátán a hegyre és megitatja a patak vizéből, majd elénekli neki a malacdalt. Ha ezt nem teszi meg, Madame Zeroni megátkozza őt is és családját. A fiú végül elfelejtette az ígérését. A család el lett átkozva. Legalábbis a felmenők ezt gondolják. Azonban a malacdal nagyon tetszett a feleségének, így ez az ének tovább öröklődött a családban, még Barlanglakó is ismerte. Hogy a sokat emlegetett ősnek valóban van-e köze az utódokat sújtó átokhoz, erősen kérdésesnek tűnik, ám az nyilvánvaló, hogy a Yelnatsek az elfelejtett ígérlet óta vannak gödörben...

3.1.4. Csókos Kate Barlow

A történetbe egy szerelmi szál is beágyazódik. Ezen a sivatagi vidéken régen virágzó város élt. A Zöldtó volt a legnagyobb tó Texasban. A tanítónő Kate Barlow csinos és kedves hölgy volt, a gyerekek imádták. Minden évben különdíjat kapott a barackbefőttyéért. A város leggazdagabb embere Csuka Walker udvarolt neki, de csak visszautasítást kapott.

Sam, a hagymaárus földje a tó túlsópartján volt. A hagymából különféle gyógyhatású krémeket, szirupokat készített. Aki megbetegedett, őt kereste fel. Volt egy szamara, őt Mary Lounak hívták. Mindenhova magával vitte. Sam Kate kérésére segített rendbe hozni az iskolát. A munka közben sokat beszélgettek, és közel kerültek egymáshoz. Egy nap a fiú az utcán megcsókolta a tanítónőt. Sam színes bőrű volt, márpedig százötven évvel ezelőtt a törvény tiltotta, hogy egy néger megcsókoljon egy fehér nőt.

A büntetés nem maradt el, Samet lelőtték, a szamarát kivégezték. Azóta egyetlen csepp eső sem esett a környéken. A tóból így Stanley idejében csupán egy nagy gödör maradt.

Ami Miss Katherine-t illeti, ő bosszúból lelőtte a seriffet, majd rúzsos szájával megcsókolta a férfit. A rákövetkező húsz évben „Csókos Kate Barlow” lett a legrettegettebb bandita a vadnyugaton.

3.2. Második rész: Az utolsó gödör

3.2.1. Zero megszökik

A D csoport legkisebb és legcsöndesebb tagja Zero volt. Árvaházban nevelkedett. Anyukája egyszer egy parkban hagyta, és többet nem látta. Bár kis termetű fiú, de ő és a leggyorsabban. Nem tudott olvasni, ezért megkérte Stanleyt, hogy tanítsa őt. Az órák alkalmával fényderült Zero teljes nevére: Hector Zeroni.

Úgy állapodtak meg, hogy Zero a tanításért cserébe segít kiásni Stanley gödrét. Ezt a társai nem nézték jó szemmel, nem értették miért és a fiú helyett. Stanley is kellemetlenül érezte magát emiatt. Odáig fajult a vita, hogy egy alkalommal összeverekedtek. Mr. Pendanski és a többi felügyelő megjelent az esetnél. Mindenki Zerót vette elő és azt sulykolták a fiúba, hogy semmire nem jó. A fiú fogta magát, leütötte az ásójával saját felügyelőjét, majd megszökött a táborból. Az igazgató utasítására nem lőtték le. Úgyis visszajön vízért, hiszen a sivatagban meghalna folyadék nélkül.

3.2.2. Isten hüvelykujja

Elya Yelnats fiát Stanley Yelnatsnek nevezte el. (Visszafele olvasva a vezetéknevet a keresztnév jön ki.) A család ezután minden elsőszülött fiúnak ezt a nevet adta.

Stanley dédapja nagy vagyontra tett szert, ám az átok nem kerülte el. Csókos Kate Barlow kifosztotta. (Ismét összeérnek a szálak...) Miután kirabolta, magára hagyta Stanleyt, akire tizenhét nap után találtak rá kígyóvadászok. Stanley csak ezt hajtogatta: Isten hüvelykujja megsegített.⁸ Senki nem értette mire gondol, és azt sem, hogy hogyan élte túl ennyi ideig víz nélkül a sivatagban.

Egy nap, amikor Stanley ásta a gödrét, a távolban vihar tombolt, és egy villámnak köszönhetően a horizonton megpillantott egy szokatlan formájú sziklát a hegy tetején, mely egy ökölre hasonlított, amelynek a hüvelykujja felfelé állt. Stanley a dédapjára gondolt. Sokszor érezte magát ő is elhagyatva egy gondolatbeli sivatagban. Ilyenkor mindig eszébe jutott, hogy a dédapja is túlélte valahogy. Arra gondolt, hogy nem lehet véletlen, hogy meglátta a távolban Isten hüvelykujját.

⁸ Sachar, Louis: Stanley, a szerencse fia. Bp.: Animus, 2001. p. 102.

3.2.3. Stanley Zero után szökik

Stanleyt nem hagyta nyugodni a gondolat, hogy Zero elszökött, és víz nélkül bolyong a sivatagban. Napról napra erősödött a fiúban, hogy utána kell mennie.

Mr. Sir megérkezett a D csoporthoz, hogy vizet osszon. a fiúk sorba álltak. Stanley ekkor arra gondolt, hogy az a legegyszerűbb, hogy a vizeskocsival megy Zero keresésére. Azonban addigi életében még sohasem vezetett. Végül beült az autóba és elindította. Viszont nem jutott sokáig, mert hamarosan belehajtott egy gödörbe. Kikászálódott a kocsiból, majd futva elindult a sivatagba Zero után. Mikor visszanézett látta, hogy nem megy senki se utána. Kulacsa a nyakában lógott, és érezte, hogy üresen csapódik a mellkasához.

Arra gondolt, talán vissza kéne fordulnia. De valami hajtotta előre. Egyre tisztábban látta a hegyvonulatot, és maga előtt megpillantotta a felfelé álló hüvelykujjat. Majd kissé távolabb meglátott egy nagyobbacska tárgyat. Odament, hogy megnézzze. A kietlen sivatagban talált egy fejjel lefelé fordított csónakot, melynek kopottas betűiből a Mary Lou nevet olvasta ki Stanley. Valami megmozdult alatta, majd kiderült, hogy megtalálta Zerót.

3.2.4. Stanley kimászik a gödörből

Mire Stanley Zerora talált, a fiú már nagyon elgyengült. Barlanglakóra várt az a feladat, hogy segítsen egy másik emberen, mert csak rá számíthatott. Stanley úgy gondolta, az egyetlen esélyük, ha elindulnak a hüvelykujj felé. Útközben Zero összeesett, ezért Stanley Yelnats a hátán vitte fel a hegyre Hector Zeronit. A hegyre felérve már alig éltek, de a hüvelykujj tetején találtak egy kis forrást, amely visszafele folyt, és rengeteg hagymát. Stanley fáradt volt, kimerült és gyenge, mégis hatalmas boldogság töltötte el. Elénekelte Zeronak a malacdalt.

Néhány olvasó ennél a résznél már rájöhetett, hogy a semmirekellő, malactolvaj Elya Yelnats ükunokája felvitt a hátán egy Zeronit, megitta a visszafele folyó patak vizéből, és elénekelte neki a malacdalt, ami azt jelenti, hogy ha bár évekkel később is, de egy Yelnats megtette azt, amit egy másik Yelnats megígért. Bár Stanley ennek nem

volt tudatában, ösztönösen cselekedett. Olyat tett, amire korábban soha nem lett volna képes.

A pataknak és a hagymának hála a fiúk felerősödtek annyira, hogy visszamenjenek a táborba.

3.2.5. A talált kincs

Stanley tudta, hogy a rúzsos kupaknak nagy jelentősége volt, azonban ő emlékezett rá, hogy hol találta, ezért ott még ásnia kellett. Ebben Zero volt a segítségére. De úgy kellett visszamenniük a tábor területére, hogy ne vegyék észre őket.

Visszalopództak, és nekikezdték az ásásnak. Egy idő múlva rátaláltak egy ládikára, de ekkor megjelent az igazgató, Mr. Sir és Mr. Pendanski egy-egy zseblámpával. Lebuktak. Az igazgató lázba jött, hogy megtalálták azt a ládikát, amelyet a szülei évekig kutattak, s amely miatt az iskolai szünetekben és egész nyáron át ásnia kellett. Csuka Walker ugyanis elkapta Kate Barlow-t, de a bandita nem árulta el, hogy hol van a zsákmány, amit összegyűjtött. Úgy halt meg a nő, hogy tudta, soha nem fogják megtalálni. Ezért ásattak velük gödröket, nem a jellemfejlődés érdekében.

Zero egyszer csak megszólalt, és rávilágított arra, hogy Stanley neve visszafele olvasva ugyanaz. Erre pedig úgy jött rá, hogy Stanley Yelnats neve volt a ládikára írva. Tehát őt illeti a láda tartalma.

Az intézmény ellen nyomozás indult, mivel nem találták Stanleyt, akiről közben kiderült, hogy ártatlan.

A Zöldtő tábor elleni vizsgálat bebizonyította, hogy nem a szabályoknak megfelelően működtek, így végül bezáratták. Száztíz évvel később pedig újra eleredt az eső.

3.3. Harmadik rész: A lyukak feltöltése

A harmadik rész csupán négy oldal. Sok kérdést nyitottan hagy. Azonban azt megtudjuk, hogy Stanley édesapja feltalálja a lábszag ellenszerét. A ládában talált részvények értékét Zeroval elfelezték, így a Yelnats család tudott venni egy új házat, Zero pedig magánnyomozót fogadott, hogy megtalálja édesanyját.

A regény utolsó lapjain egy idilli képet látunk:

Stanley és családja a televízió előtt ülnek, velük van Zero, a Szagoslábú Clyde Derrick és egy hölgy, aki Zero haját simogatja, és egy dalt énekel melyet a nagyanyjától hallott: a malacdalt.

A többi lyuk „feltöltése” az olvasó feladata.

4. Valóságos és virtuális gödrök

4.1. Valóságos gödrök

A regény cselekménye szempontjából lényeges helyszínek a gödrök mint valóságos terek.

A legnagyobb ilyen gödörnek maga a tábor tekinthető, amely egy tónak a medrére. Stanley egy véletlen folytán kerül a táborba, mégis sorsfordító jelentősége lesz ennek az életében – s nemcsak az övében.

A fiúnak mindennap kell ásnia egy gödröt. Egy duci, nem túl jó fizikumú gyermek számára ez embert próbáló feladat. Ezt a gödröt mindennap ki kell ásnia és ki kell belőle másznia. Stanley, ha nehezen is, de teljesíti a feladatot.

Létező lyuk az, amelybe Stanley azt az ellopott kocsit vezeti bele, amellyel Zerónak akart segíteni. Hogy ez ekkor még nem sikerült, utólag persze érthető, hisz az átok még nem tört meg.

Valóságos gödörnek tekinthető még az a hely is, ahol Zerót találja meg a főhős a szökésük után. Az első szökevényt ugyanis egy hajó alá ásott gödörben találja meg.

Nagyon fontos az lyuk, ahol a fiúk I. Stanley Yelnats vagyonát találják meg, a „kincset” végül az utolsónak (!) ásott gödörből szedik elő a fiúk.

4.2. Virtuális gödrök

4.2.1. A történet betemetett gödrei

Az első lyuk a regényben az, hogy miért is kapta Stanley a büntetést. A történetben azzal magyarázza az író, hogy rossz helyen volt, rossz időben, majd belekezd az ükapa malactolvaj történetének elmesélésébe. A regény egészére jellemző az, hogy belekezd egy-egy szál kibontásába, de jóval később fejezi csak be az író.

Ha az olvasó figyelmes, és megjegyzi a neveket, akkor maga is rájöhet a kisebb történetek lényegi voltára, valamint arra, hogy hogyan fonódnak egybe a szálak. Nincs olyan rész, epizód, amely ne lenne kapcsolatban Stanley életével.

Egy másik lényeges lyuk a történetben Stanley esete a tornacipővel. A bíróságon azt mondja, hogy az égből a fejére esett. Persze ezt senki nem hitte el. A kamasz gyerekek sokszor találhatnak ki hihetetlen történeteket, csak hogy megmentse a bőrüket. Stanley azonban nem ilyen, ő az igazat mondta. A mű végére kiderül, hogy Zero dobta le a cipőt egy felüljáróról, és Stanleyre tényleg az „égből” hullott, s tényleg csupán rossz helyen volt, rossz időben.

Még egy lényeges kérdés merülhet fel az olvasóban. A gödörösés valóban jellemformáló célt szolgál, vagy van e mögött valami más is? Amikor ahhoz a részhez ér az olvasó, hogy Csuka Walker és az igazgató vezetékeve megegyezik, gyanakodni kezdhet. Ám ez a név nem ritka, véletlen egybeesés is lehet. A mű végére temethetjük be ezt a gödröt is. Csuka Walker unokája az igazgató, aki mániákusan keres valamit. Amiért kiskorában karácsonykor is ásnia kellett, mert nagyapja nem hagyta pihenni. A Stanley dédapjától elrabolt kincset kutatták, amely a földben lett elrejtve. Miss Walkernek is nehéz gyermekkorra volt. Mivel szüleit csak az érdekelte, hogy megtalálják a kincset, nem figyeltek gyermekükre, csak eszköz volt számukra a munkához, a kereséshez. Az igazgató kiskorában minden egyes eredménytelen ással egyre lejjebb süllyedt az elkeseredés és elhagyatottság gödrében.

4.2.2. A történet betemetetlen gödrei

Az olvasóban hiányérzet támadhat, hogy a mű végére nem magyarázott meg mindent az író. Egyes kritikák támadják is emiatt a könyvet: *„A szálakat nagyrészt elvarrja Sachar, de vagy beleunt abba, hogy a könyv harmadik harmadát is kidolgozza vagy szorította az idő, végül már egy párbeszédre épülő forgatókönyvet lapozgatunk, míg az utolsó lapokon unalmas és humortalan tévéreklámmal kell beérnünk.”*⁹

Az igaz, hogy a végén nincs leírva minden, de Sachar írja is: *„A lyukakat már maguktól is ki tudják tölteni.”*¹⁰ A befogadó fantáziájára bízva a gödrök feltöltését, de utalásokkal mutatja az irányt. Unalmas is lenne, ha mindent megmagyarázna, így az olvasó szerző lehet a maga képzeletében.

⁹ Ivánkovics József: Gödröt ásni szerencse [2008.11.06] > URL: http://www.kisalfold.hu/konyvmoly/godrot_asni_szerencse_-_kritika/2076442/

¹⁰ Sachar, Louis: Stanley, a szerencse fia. Bp.: Animus, 2001. p. 236.

Vagyis ez a „hiányosság” sokkal inkább tudatos szerzői fogás, mint véletlen, vagy épp türelmetlenség Sachar részéről. Sőt, ez a befejezés éppen hogy adekvát lezárása e különös regénynek.

4.2.3. Stanley lelki gödre

A történet főhőse Stanley. Azonban ő nem igazi hőstípus. Duci, ami miatt az osztálytársai gyakran csúfolják. Nincsenek barátai, emiatt visszahúzódó. Mivel nincs megelégedve önmagával nem képes baráti kapcsolat kialakítására. *„A barát a becsületes ember, aki úgy lehet a másik ember barátja, hogy előbb önmagának is az.”*¹¹

Barát nélkül az ember magányos. Az olyan kamaszok, mint Stanley, gyakran elbújnak a világ elől – akár egy gödörbe –, és saját dimenziót alakítanak ki. Például a fiú gyakran képzelte el, hogy táborozik és a plüssállatai a barátai.

Az önbecsülésén az sem változtatott, hogy a család gyakran ismételt rigmusa – *„Minden a miatt a hitvány-semmirekellő- malactolvaj ükapád miatt van”* – elhitette a kamasszal, hogy ez a szerencsétlen helyzet nem fog változni, elfogadta a sorsát.

Ezért is tud sok fiatal azonosulni Stanleyvel. Nem ritka jelenség a kamaszok körében a reménytelenség. *„Sok tizenéves fásultan tekint a jövőbe. Sokukból hiányzik az az életkedv, buzgalom és lendület, amit úgy szeretünk látni a fiatalokban.”*¹²

Emiatt is fontos lehet, hogy gyermekkorban olyan könyvekkel ismertessük meg az ifjúságot, amelyek szereplőivel tudnak azonosulni, és akár reményt is adnak számukra. Amíg a főszereplő egy eszményi alak, okos, szép és ügyes, addig a fiatal olvasó csupán egy „mesének” tekinti a történetet. De ha a főhős egy esetlen, hibákat elkövető személy, aki a reményt nem veszti el, akkor ez erőt adhat az olvasónak is.

Stanley a történet elején szintén nem bíz a jövőben. Úgy gondolja, hogy saját sírját ássa a táborban. Azonban „legyőzi a határait”, így napról napra könnyebben megy számára az ásás. A reménytelenség ellenére olyan levelet ír édesanyjának, amelyben megjelenik a humor és az irónia, amely egyébként az egész regényre jellemző.

Stanley kiássa első gödrét a táborban, az azonban olyan mély, hogy nem tud belőle kimászni, csak többszöri próbálkozás után. Büszkeség töltötte el, mikor

¹¹ Éles Csaba: A rejtőzködő én. Bp.: Nemzeti Tankönyvkiadó, 1995. p. 105.

¹² Campbell, Ross: Nehéz évek. Bp.: Harmat, 1995. p. 105.

belenézhetett első gödrébe. Talán ez volt az első lépcsőfok a lelki gödörből való kijutáshoz. Ha valaki ilyen gödörben találja magát, tudnia kell, hogy nem lehet rögtön kiutat találnia. Építkeznie kell a körülötte levő emberekből, emlékekből és a saját erejéből.

Általában is nagy töltést ad egy gyermeknek, ha befogadják. Ez ezúttal is megtörtént, Stanley még becenevet is kapott. Úgy érezhette, teljes értékű tagja lett egy csoportnak. Zero is közeledik a fiúhoz, ami szintén sokat jelent Stanleynek.

Abban a lelki gödörben, amelyben Stanley vergődik, sok fiatal találja magát. A történet végére sikerül kimásznia, azonban ehhez nagy bátorságra, erőfeszítésre és kitartásra van szüksége. A táborban töltött napok nemcsak testileg edzik meg a fiút, lelkileg is megerősödik. Például olyan kapcsolat alakul ki csoporttársával, Zeróval, amely erőt ad neki ahhoz, hogy átlépje a határokat, és merjen cselekedni.

Stanley, amikor bekerült a fiatakorúak javító intézetébe ártatlan volt, mint a ma született bárány. Viszont a Zöldtő táborban olyan jellemfejlődésen megy át, hogy – egy jó cél érdekében – barátja miatt ellopja a vizeskocsit. Bár nem jut vele sokáig, belehajt egy gödörbe. Elszökik, ami szintén nem vall rá.

Stanley Zerót egy általa ásott gödörben találja meg. Ő is egy hányattatott sorsú gyermek, aki elvesztette az édesanyját, árván élt, egyedül, magányosan. Bekerül egy táborba, ahol elzárkózik a többiektől, ő a legkisebb, és őt tartják a legbutábbnak is. Amikor úgy érzi, hogy nem bírja tovább, elszökik a sivatagba, az ismeretlenbe, bízva a jövőben.

Stanleynek nem csupán az átok miatt kellett felvinnie Zerót a hegyre. Felelősséget érzett barátja iránt, és éltette a remény. Tudta, hogy dédapját Isten hüvelykujja mentette meg, és nem volt messze a cél. Nem kellett sok, hogy kijusson lelki gödréből. Az, hogy megmentette társa életét, olyan kapaszkodót jelentett Barlanglakónak, amely segítségével egyszerűen kijutott a mélységből. Az író ezt jól szemlélteti, hiszen Stanley akkor érezte magát a legboldogabbnak, amikor felértek a hegyre. A felnőtt olvasó itt rájöhet arra, hogy nem csupán az átok szűnt meg, hanem a lelki válságból való teljes kiszabadulás is.

A kamaszok sok hibát követnek el. Zero ellopta a cipőt, nem akart bajba kerülni, ezért ledobta a felüljáróról. Bántja a lelkiismerete, ezért bevallja Stanleynek, hogy miatta került a javítóintézetbe. Az író ezzel rávilágít arra, hogy az emberek gyarlóak, követnek el hibákat, korántsem tökéletesek. De ha ezekből a tévedésekből tanul az ember, akkor jó irányba haladhat. Zero is kifelé igyekszik a lelki gödréből. Azonban neki ez

hosszabb folyamat. Ő sem adta fel a reményt, hisz még bízik abban, hogy annyi év után megtalálhatja édesanyját és ezért magánnyomozókat fogad.

A regény egyik kulcsfontosságú üzenete éppen az, hogy sohase adjuk fel a reményt. Ez a kitartás önmagában is kiutat nyújthat a legmélyebb gödörből is.

5. Szereplők

5.1. A tábor vezetői és a csoporttársak

5.1.1. Ms. Walker

Ha a regényre mint gyermekirodalmi műre tekintünk, akkor az igazgató személye olykor félelmetesnek tűnhet. Az író azonban nem szánta annak. Amikor megjelent a könyv, a lánya – aki akkor negyedikes volt – világított rá arra, hogy talán ijesztőbb karakter lett, mint tervezte.¹³

Mindez talán egy konkrét jelenetnek köszönhető leginkább, amikor az igazgató egy félreértés miatt megkarmolja Mr. Sirt. Mivel előtte bekente a körmeit kígyóméreggel kevert körömlakkjával, így komoly sérülést okoz beosztottjának. A kígyóméreg gondolatát az író meseszerűnek érezte.

Az ötlet, hogy ez a szereplő megjelenjen a regényben, eredetileg onnan indult, hogy az igazgatót Csókos Kate Barlow unokatestvérének szánta, és addig Sachar úgy tervezte, hogy a banditánő rúzsa is mérgezett lenne. Ám az író megkedvelte Kate Barlowt, így az igazgató végül Csuka Walker unokájaként lett beillesztve a történetbe.¹⁴

Az igazgató gödre, mely az ásással teli, kincs utáni eredménytelen kutatás volt egyre mélyebb lett, végül nem létezett számára semmi más. Olyan mélyre süllyedt, hogy képes lett volna eltussolni Zero eltűnését, hogy zavartalanul, vizsgálat nélkül folytassák tovább a munkát - a kincs kutatását- a fiúk.

A regényben szintén félelmetes elem a sárgafoltos gyík, melynek hátán tizenegy sárga folt van, és harapása halálos. Azonban ez mesei elem, ettől izgalmasabb, félelmetesebb a javítóintézet helyszíne. De az író megnyugtatja az olvasót. Ahogy az a könyv lábjegyzetében is olvasható: „*A sárgafoltos gyík az írói képzelet szüleménye. Mérgesharapású gyík nem létezik sem Texasban, sem másutt.*”¹⁵

¹³ Szerző nélkül: Holes The Book. In: Lois Sachar honlapja [online] [2014. 03. 14.] <URL: <http://www.louissachar.com/HolesBook.htm>

¹⁴ Uo.

¹⁵ Sachar, Louis: Stanley, a szerencse fia. Bp.: Animus, 2001.p. 49.

5.1.2. Mr. Pendansky

Mr. Pendansky volt Stanley csoportjának a vezetője. Kopasz, sűrű, göndör fekete szakállú, barátságos kinézetű férfi. Alapelve, hogy tisztelni kell a táborba kerülő gyermekeket. A rendes nevükön szólítja őket, és hiszi, hogy ezekből a fiatalokból is lehet rendes, becsületes ember, miután kikerül a táborból, és erre többször felhívja a figyelmüket. Az olvasóknak szimpatikus lehet a nevelő személye, azonban mikor Zero Stanley megmentése alkalmával összeverekszik egy másik táborlakóval, nem érezhető, hogy tisztelné Zerót. Inkább lenézést, és szánalmat fejez ki, ami a fiúban haragot ébreszt, és egy ásójával fejbe vágja Mr. Pendanskyt, majd elszökik.

A regény végén az is kiderül, hogy a nevelő múltja korántsem makulátlan, sőt, valójában sokkal inkább rászolgál a büntetésre, mint a tábor lakói.

5.1.3. Mr. Sir

Az olvasó a nevelőt pozitív személynek ítélné, főleg úgy, hogy a másik nevelő, Mr. Sir nem éppen szeretetre méltó figura. Cowboykalapot és napszemüveget viselt egész nap, a karjára pedig egy csörgőkígyó volt tetoválva. Cseppet sem bízott a táborba került fiúkban, a bűnözőknek tartotta őket. Nem érezte át a gyerekek helyzetét. Gyakran hangoztatta, hogy ez a hely nem cserkészlánytábor. A regényben itt is feltűnik a humor, ugyanis a könyv utolsó lapjain olvashatja a befogadó, hogy miután bezáratták a Zöldtő táborát évekkel később cserkészlányok táborhelye lett.

5.1.4. A D csoport tagjai

Stanley érkezése napján a D sátorban helyezték el. Egy sátorban hét fiú lakott együtt. Egymást nem a keresztnévükön szólították, hanem mindenki kapott egy nevet, amely jellemző volt rá. Stanley a tragikus körülmények között távozó „Hányógép” helyére került, aki kígyóharapás miatt került ki a táborból. A fiú inkább nem akarta tudni, miért volt ez elődje neve.

A csapat vezéregyénisége Röntgen volt, keresztnévén Rex. Rá hallgatott a csapat többi tagja, és azt tették, amit a fiú mondott. A vízosztásnál ő állt legelöl. Stanleyt is rávette arra, hogyha talál valamit, azt adja oda neki, mivel szabadnap jár érte, és ez Röntgent illeti meg. Azt állította, hogy belelát az emberek fejébe, ezért kapta ezt a nevet.

A csapat többi, Polip, Mágnes, Hónalj és Cikkcakk nagyjából egyenrangúak voltak. A sor utolsó helye Zéróé volt. Ő nem kapott külön nevet sem – esetében a meglévő elég kifejezőnek tűnt. Jellemző módon nem is tiltakozott ellene.

Ebbe a csoportba került Stanley, aki egy idő után a Barlanglakó nevet kapta, s ezzel – hogy meglett a beceneve – a banda teljes értékű tagjává vált.

„Mivel a tábor lakói hasonlókorú gyerekek, lehetne ez bandaregény is, mégsem igazán az. S nemcsak azért mert itt nincs konkurens csapat, amellyel rivalizálni lehetne.”¹⁶

A történetben nem a bandában, a csoporttal történnek a fő események, a gyerekcsapat valójában csak a „háttér” adja. A fő szál Stanleyhez és Zéróhoz kapcsolódik, akik a csoport utolsó helyén állnak, az író ezzel is érzékelteti azt, hogy a két fiú sohasem állt a figyelem középpontjában.

¹⁶ Gombos Péter: *Dobj el mindent, és olvass!* Bp.: Pont Kiadó, 2013. p. 62.

5.2. Zero és Stanley

5.2.1. Zero

Zerónak igen nehéz élete volt. Egy ideig édesanyjával élt, ám egy nap nem jött vissza anyukája a megbeszélthelyre. A fiú attól kezdve nem járt iskolába, nem voltak barátai, nem „szocializálódott”. Nem tudta, hogy mi a helyes és mi nem az. Éppen ezért nem meglepő, hogy a táborban nem szólt egy szót sem. Ez egy védekezési forma volt a részéről.

Mr. Pendansky Stanley érkezésekor így mutatta be a fiút: „*Tudod, miért hívják Zerónak? Mert semmi sincs abban az üres fejében.*”¹⁷ (Pendansky személyének „olvasói megítélését” egyébként éppen a Zéróhoz való viszonya befolyásolja jelentősen. Szinte érthetetlen a lenézése, a megalázó viselkedése.)

Zéró Stanleyhez való közeledése eleinte azért történt, mert büntudata volt azért, hogy miatta került a táborba a fiú. (Ezt persze csak ő maga tudta.) Utána minden helyzetben megvédte a fiút. Amikor Barlanglakóra rátámadt az egyik társa, Zero rávetette magát a nála kétszer nagyobb Cikk-Cakkra, hogy Stanleyt megvédje. Ezt a többiek sem igazán értették.

Később olyan kalandokat és nehézségeket éltek át együtt, amelyek igaz baráttá tette őket.

A regény végére Zero lehetőséget kap, hogy magánnyomozókat fogadjon édesanyja keresésére. A könyv utolsó soraiból arra lehet következtetni, hogy törekvései sikerrel jártak, s végül ő is családban élhetett tovább: egy nő a fiú hajtincseivel játszott. „*Nagyon halkán énekelgetett, vagy inkább dúdolgatott egy dalt, melyet még kislánykorában a nagyanyjától hallott.*”¹⁸

Zero árva, magányos gyermek volt, aki a könyv végére baráttra és – ami még fontosabb – édesanyjára talál.

5.2.2. Stanley

¹⁷ Sachar, Louis: Stanley, a szerencse fia. Bp.: Animus, 2001. p. 25.

¹⁸ Uo. p. 239.

Stanley történetünk elején egy 15 éves kamasz szokásos mindennapjait élte. Családja szegény, szerény körülmények között próbált boldogulni, apja feltaláló szeretett volna lenni – egyelőre kevés sikerrel. (Ennek magyarázatát – is – a család férfitagjait sújtó átokban vélték megtalálni.)

A fiúnak sok nehézséggel kellett szembenéznie: duci testalkata visszahúzódóvá tette, barátai nem voltak. Ezek olyan körülmények, amelyek nem szokatlanok egy fiatal életében. Sok gyermeket közösitenek ki társai azért, mert nem átlagos a testsúlyuk. Kihasználják azt, ha valaki nem szól vissza, és ezért gyengébbnek tűnik, és annak is tartják. Stanley élete nem egyik napról a másikra változik meg. A szokásos mindennapokból egy szokatlan világba került, egy javítóintézetbe.

Mit érezhetett, amikor ártatlanként egy olyan helyre került, ahol – rajta kívül – valószínűleg minden gyermek jogosan tartózkodott? Félt, de a viselkedéséből kiindulva kihívásnak is tekintette a helyzetet. Legyőzte az akadályokat, beilleszkedett a csoportba, és ami a legmeghatározóbb volt a jellemfejlődése szempontjából, az az, hogy baráttra lelt.

A baráti szeretet olyan tulajdonságait hozta elő, amelyekről ő maga sem tudott. Bízott a barátjában, ezért utánaszökött, megszegte a tábor szabályait. Felelősségteljesen viselkedett, amikor Zero haldoklott. És nem utolsósorban kiállt a társáért, és a megtalált kincset is megosztotta vele. Az elkeseredett, magányos kamasz fiúból a regény végére érett fiatalember lett, aki felelős gondolkodásával nemcsak magát húzta ki a bajból, de másokon is segíteni tudott. Nem lényegtelen momentum, hogy egy igaz baráttra is rátalált, s szinte minden szempontból teljessé, teljesebbé vált az élete.

Hogy mindebben a „szerencsének” is szerepe volt, a modern ifjúsági irodalomban már nem meglepő. Korunk hősei már nem a népmesék vitézeinek erényeivel vannak felvértezve, náluk elég lehet a tiszta szándék és az akarat.

6. A regény üzenetei

A regény utolsó oldalán a „malacdal” verséhez hasonló sorok olvashatóak:

*Ó bárcsak, ó bárcsak, ám a Hold nem felel;
Napnak fényét rejt, s minden múltnak árnyát;
Kitartás, kis farkasom, vonulj harcba bátran!
Szállj, kicsiny madaram,
Én egyetlen drágám!”¹⁹*

Ez a pár sor az eredeti dal, amelyet Madame Zeroni énekelt Elya Yelnatsnek.

Az első sor arra utalhat, mikor a farkas a Hold felé vonít, mintha sírna, és onnan várna segítséget. Az állat a harmadik sorban is feltűnik, amelyben arra biztatja a vers, hogy vonuljon harcba. Zero sokáig volt egyedül, és nem bízhatott senkiben, nem kérhette senki segítségét. Ki kellett állnia magáért, a saját lábára kellett állnia. Ez a pont a regényben akkor következett be, amikor Zero fejbe üti a nevelőt és nekivág a sivatagnak.

A negyedik sorban kedvesebb megszólításként a kicsiny madár olvasható, amely a szabadság szimbóluma.

A vers buzdító, ugyanakkor inkább kedves hangvételű. Érezhető, hogy egy olyan embernek szól, akihez szeretet fűzi az embert.

A vers egyik szavát emelem ki, amelyik a ’kitartás’. A regény olvasása közben sokszor feltűnik a szereplők effajta viselkedése. Ez fontos üzenet annak a korosztálynak – leginkább a tinédzserek –, amelynek az író szánta.

A regény egyik fő üzenete a kitartás.

A másik üzenete a remény. Ha az olvasó még nem találta magát gödörben, nem jelenti azt, hogy később nem kerülhet oda. Akkor visszagondolhat erre a műre. Mindig lesz egy barát, aki segít, egy emlék, amely megerősít, egy út, amerre elindulhatunk. De a kijutás nem egyszerű, ezért egy mondatra kell gondolniuk. Arra, hogy mindig van remény.

A szereplők jellemfejlődése szempontjából a kitartás és a remény elengedhetetlen hozzávalói. Azonban a történetben a főszereplőt mégsem ezek viszik előre.

¹⁹ Sachar, Louis: Stanley a szerencse fia. Bp.: Animus, 2001. p. 239.

„Jóval nagyobb jelentősége van a szerencsének és a becsületnek. S az is kiderül, előbbi annak jár, akiben az utóbbi is megvan, mindegy, mikor és hol él(t).”²⁰

²⁰ Gombos Péter: Dobj el mindent, és olvass! Bp.: Pont Kiadó, 2013. p. 62

7. A regény tanítása 5. osztályban

A regényt 5. osztályban már lehetne tanítani, mert megfelel a gyermekek életkori sajátosságainak. A mű szövege egyszerű és érthető.

A regény elemzésére körülbelül 10 órát lehetne szánni, úgy, hogy az osztály előtte elolvasta önállóan a könyvet.

Csoportmunkában dolgoznának a fiatalok, így az elemzés során a tanítónak lehetősége van projektmunkát kiadni. A csoportoknak az elemzés végére egy plakátot kell csinálni, amelyre szövegrészletek, érdekes képek a sivatagról, illetve cikkek kerülnének. Az így elkészített plakátok az iskola falaira is kikerülhetnek, így a gyerekeknek is van lehetősége népszerűsíteni, a hazánkban még kevésbé ismert ifjúsági regényt.

A könyv borítóját újratervezhetik a csoportok egy a műre jellemző rajzzal, illetve a borító hátoldalára készített összefoglaló szöveggel, aminek a követelménye, hogy felkeltse az olvasó figyelmét.

Az iskolákban egyre kevésbé alkalmazzák a drámamódszert. A fiatalok számára azonban szükség van arra, hogy minél több alkalmat kapjanak szereplésre. A drámamódszer előnye, hogy fejlesztik a fiatalok empátiás képességét, kifejezőképességét, érzelmi intelligenciáját. A regényben előforduló konfliktushelyzetek eljátszásával és ezek megfelelő értékelésével ezek a képességek fejleszthetők.

Az elemző órákon érdekes feladatokkal vizsgálható a regény. Például készítsék el egy-egy táborlakó adatlapját. Itt meg lehet beszélni a szereplők lényegesebb tulajdonságait.

Az órák során vitatémák felvetésével, a tanulók aktív részvételével a mű mélyére lehet ásni. A gyerekek kommunikációs képessége és kompromisszumkészsége is fejlődik ez által.

A regény elemzése során a bevezető órákon szükség van a gödrök ásására, azaz a problémafelvetésre. Ez a diák feladata, amelyet a pedagógus irányíthat, rávezetheti a tanulót a fontosabb kérdésekre.

A műelemzés végére betemetésre kerülnek a gödrök, megoldódnak a problémás kérdések. Szintén a diákok feladata ez, a tanárnak csak irányító szerepe van.

Csoportokban a diákok könnyebben mondják el véleményüket, fontos, hogy ezt egy egész osztály előtt megtegyék. A problémák megoldásakor több válasz is jó lehet.

Úgy gondolom, ha a regények elemzése során izgalmas és változatos feladatokkal, a gyerekek véleményére nyitottan készülnek a pedagógusok, akkor a diákok újra megszeretik az olvasást és az irodalmat.

8. Stanley, a szerencse fia mint ajánlott olvasmány

A regényt nagyjából tizenegy éves kortól fölfelé ajánlom. A fiatalabb korosztályban talán nem minden gyermek érezné át a könyv hangulatát, és korban is közelebb állnak egy tizenöt éves fiúhoz a felsősök.

Én, ha felsőben tanítanék irodalmat, mindenképp javasolnám a szülőknek, hogy vegyék meg gyermeküknek a könyvet. Szövege egyszerű és érthető, a korosztálytól nem idegen. Az események követhetők. Pont annyit árul el a helyszínről, a szereplők kinézetéről, hogy az olvasó a fantáziáját is felhasználva el tudja képzelni.

Az interneten lehet találni hozzá olvasmánynaplót is, ami még jobban segíti a megértést.

Lányoknak ugyanúgy ajánlom, mint fiúknak. Én ötödikes koromban olvastam először a könyvet, és már akkor nagyon tetszett. Nem véletlenül, hisz a regény izgalmas cselekményekkel, érdekes fordulatokkal, érzelmekkel teli ifjúsági regény, amire a fiataloknak szüksége van. A meseszerű elemek is még szerethetőbbé teszik a művet. Az író tudja, hogy a mai kamasz (sőt a fiatal felnőtt is!) bevallatlanul, de kedveli a meseszerűt.²¹ A történet végén szinte csodára volt szükség, hogy a két fiatal túlélje élelem és víz nélkül a sivatagban. Hihetetlen, egyben meseszerű, hogy száz évvel ezelőtt Stanley dédapja ugyanebbe a helyzetbe került, és Isten hüvelykujja segített rajta, ahogy most a fiataloknak is.

A sárgafoltos gyík szintén meseszerű elem. Az ifjúsági regény elhagyhatatlan elemei ezek, hiszen a való életben is történnek meseszerű, megmagyarázhatatlan események. Ennek ellenére a befogadóra bízta Sachar, hogy meseként vagy igaz történetként éli meg az olvasó a történetet.

Ma, az internet és a mindenhol ott lévő, mindenhol tudósító média világában nehéz olvasásra bírni a gyerekeket. Éppen ezért gondolom azt, hogy olyan regényt érdemes a fiatal kezébe adni, amelyet nem csupán azért olvas, mert „kötelező”, hanem azért mert érdekli, mert élvezzi a történetet. Fontos, hogy megszeressék ezt a tevékenységet. A pedagógusok és a szülők feladata, hogy a megfelelő művekkel elérjék ezt a célt. A könyv a legjobb befektetés, mert maradandó, értéket adó és szórakoztató.

²¹ Komáromi Gabriella: Kortárs gyerekkönyvek. Bp.: Ciceró Könyvkiadó, 2001. p. 224.

Összegzés

Dolgozatom témája Louis Sachar Stanley, a szerencse fia című, talán a legnépszerűbb, egyben a legtöbb nyelvre lefordított ifjúsági regénye. Ezen belül a történetben megjelenő valóságos és virtuális gödrök szerepéről, jelentőségéről írtam elsősorban.

Sachar egyedi módon szerkesztette meg regényét abból a szempontból, hogy az események leírásába „lyukakat” ékelt, amelyeket csak később tömött be, vagy az olvasóra bízta azok feltöltését. A befogadó ennek köszönhetően a felismerés élményével is gazdagodhat a mű olvasása során.

A történet fő eleme a gödörásás. Valóságos gödrök ezek, amelyek remekül illeszkednek egy olyan történetbe, ahol több szereplő is saját életének virtuális gödrében, életének mélypontján érzi magát. A valóságos és virtuális gödrök párhuzamosan jelennek meg a műben. A gyermek nem feltétlenül veszi észre a párhuzamot, ám azt megérti, hogy milyen helyzetben van a főszereplő, mert Stanley egy átlagos kamasz, aki átéli mindazokat a problémákat és akadályokat, amit egy hasonló korú fiatalnak meg kell tapasztalnia. Ezért ajánlom minden tinédzsernek.

Annak ellenére, hogy szenvedéstörténetként is értelmezhető a regény, az író a humor és irónia eszközével egyensúlyt teremt, és nem érzi az olvasó nyomasztónak a könyvet.

A regény hepienddel végződik, ami még vonzóbbá teszi a regényt mind a fiatalok, mind az idősebbek számára.

Egy olyan műről írtam, amely az író legsikeresebb regénye, bár hazánkban nem olyan ismert. Céлом, hogy minél több emberrel megismertessem, hiszen olyan üzenettel és tartalommal rendelkezik a könyv, amelynek közvetítésére nagy szüksége van a gyermekeknek.

Felhasznált irodalom

Nyomtatásban megjelent irodalmak

- Arató László: Olvasóvá nevelés és irodalomtanítás. In: Gombos Péter (szerk.): Kié az olvasás? Bp.: Magyar Olvasástársaság, 2014. 93–105. p.
- Borbély Sándor: Kik írtak a gyerekeknek. Bp.: Ciceró, 1996. 280 p.
- Campbell, Ross: Nehéz évek. Bp.: Harmat, 1995. 132 p.
- Éles Csaba: A rejtőzködő én. Bp.: Nemzeti Tankönyvkiadó, 1995. 242 p.
- Fenyő D. György: Közös olvasmányok listája. In: Gombos Péter (szerk.): Kié az olvasás? Bp.: Magyar Olvasástársaság, 2014. 79–92. p.
- Gombos Péter: Dobj el mindent, és olvass! Bp.: Pont Kiadó, 2013. 126 p.
- Gombos Péter: Merre tart a magyar gyermekpróza? In: Csodaceruza VI. évf. 2007. 29. sz. p. 12–13.
- Gombos Péter: Nemzedékek gödrei. In: Family, II. évf. 2008. augusztus–szeptember 28. p.
- Gombos P.: „Ó, mondd, te mit választanál!": A tanár felelőssége és lehetőségei a kötelező olvasmányok kiválasztásában. In: Könyv és Nevelés, 11. évf. 2009. 2. sz. 43–48. p.
- Komáromi Gabriella: A gyermekkönyvek titkos kertje. Bp.: Pannonika Kiadó, 1998. 401 p.
- Komáromi Gabriella: Gyermekirodalom. Bp.: Helikon Kiadó, 1999. 344 p.
- Komáromi Gabriella: Kortárs gyerekkönyvek. Bp.: Ciceró Könyvkiadó, 2001. 238 p.
- Lipóczi Sarolta (szerk.): Gyermekkönyvek vonzásában. Bp.: Pont Kiadó, 2011. 162 p.
- Sachar, Louis: Stanley, a szerencse fia. Bp.: Animus, 2001. 239 p.
- Tarbay Ede: Gyermekirodalomra vezérlő kalauz. Bp.: Szent István Társulat, 1999. 336 p.

Interneten található irodalmak

- Szerző nélkül: Holes The Book. In: Lois Sachar honlapja [online] [2014. 03. 14.] <URL: <http://www.louissachar.com/HolesBook.htm>
- Ivánkovics József: Gödröt ásni szerencse [2008.11.06] > URL: http://www.kisalfold.hu/konyvmoly/godrot_asni_szerencse_-_kritika/2076442/